

Adfer Safleoedd Glo Brig

Ymateb i Adroddiad y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith (Awst 2024)

20/09/2024

Ar 8 Awst 2024, cyhoeddodd Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith (CCEI) y Senedd ei *Adroddiad ar Adfer Safleoedd Glo Brig*. Roedd yr adroddiad yn cynnwys 26 o argymhellion, gyda 22 ohonynt wedi'u cyfeirio at Lywodraeth Cymru. Mae'r ddogfen hon yn nodi ymateb Llywodraeth Cymru i'r argymhellion hynny.

Cynnwys

1.	Cyflwyniad.....	3
2.	Ymatebion i'r 22 argymhelliad ar gyfer Llywodraeth Cymru	4
	Argymhelliad 1.....	4
	Argymhelliad 2.....	5
	Argymhelliad 3.....	6
	Argymhelliad 4.....	7
	Argymhelliad 5.....	7
	Argymhelliad 6.....	8
	Argymhelliad 7.....	8
	Argymhelliad 8.....	9
	Argymhelliad 9.....	10
	Argymhelliad 10.....	10
	Argymhelliad 11.....	11
	Argymhelliad 12.....	11
	Argymhelliad 13.....	12
	Argymhelliad 14.....	12
	Argymhelliad 15.....	13
	Argymhelliad 16.....	14
	Argymhelliad 17.....	14
	Argymhelliad 18.....	14
	Argymhelliad 19.....	15
	Argymhelliad 20.....	15
	Argymhelliad 21.....	15
	Argymhelliad 26.....	16

1. Cyflwyniad

Yn gynnar yn 2024, cwblhaodd Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith y Senedd ddarn byr o waith i archwilio adfer hen safleoedd glo brig yn y De. Canolbwyntiodd y gwaith ar y canlynol:

1. y trefniadau ariannol ac ymarferol ar gyfer adfer safle glo brig Ffos-y-frân;
2. sut y gellir mynd ati i adfer safleoedd glo brig, a chynlluniau wrth gefn os na fydd digon o arian ar gael; a
3. canfyddiadau ac argymhellion adroddiad Llywodraeth Cymru ar Ymchwil i'r methiant i adfer safleoedd glo brig yn ne Cymru (Ebrill 2014) ac a yw'r rhain yn dal i fod yn berthnasol.

Cynhaliodd y Pwyllgor gyfres o sesiynau tystiolaeth yn ystod mis Mai 2024, gan dderbyn tystiolaeth lafar gan gynrychiolwyr yr Awdurdod Glo, Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful, yn ogystal â sawl grŵp amgylcheddol a chymunedol.

2. Ymatebion i'r 22 argymhelliad ar gyfer Llywodraeth Cymru

Argymhelliad 1

Rhaid i Lywodraeth Cymru sicrhau bod polisiau sy'n ymwneud â chloddio glo brig a gweithgareddau cloddio eraill yn rhai cadarn a chyfredol, a'u bod yn darparu amddiffyniadau priodol i awdurdodau lleol a chymunedau.

Ymateb: Derbyn

Cyhoeddwyd Datganiad Polisi Glo Llywodraeth Cymru ar 22 Mawrth 2021 ([Datganiad polisi glo \[HTML\] | LLYW.CYMRU](#)).

Mae'r Datganiad Polisi Glo yn nodi'n glir:

“Rhaid i bob cynnig ar gyfer echdynnu glo, **gan gynnwys unrhyw gynhyrchion glo eilaidd a gynhyrchir yn ystod gweithrediadau cloddio**, sydd ar gael ar gyfer marchnadoedd ynni, ddangos yn glir pam y mae eu hangen yng nghyd-destun targedau lleihau allyriadau newid yn yr hinsawdd. Mae y marchnadoedd ynni yn cynnwys y defnydd domestig o gynhyrchion glo a chynhyrchu trydan, ond nid ydynt yn gyfyngedig iddynt.”

Yn y cyfamser, mae Polisi Cynllunio Cymru (PPW) yn datgan "ni ddylid caniatáu cynigion ar gyfer datblygiadau glo brig, pyllau glo dwfn na gwaredu gwastraff pyllau glo. Pe bai cynigion yn cael eu cyflwyno o dan amgylchiadau cwbl eithriadol, byddai'n rhaid iddynt ddangos yn glir pam mae eu hangen yng nghyd-destun targedau lleihau allyriadau newid yn yr hinsawdd a diogelwch ynni" (paragraff 5.10.14). Byddai pob cynnig yn cael ei ystyried yn ôl ei rinweddau unigol, ond rhaid i gynigion ddangos yn glir:

Pam mae angen codi glo i gefnogi defnyddiau diwydiannol o lo heblaw cynhyrchu ynni.

Pam mae angen codi glo yng nghyd-destun datgarboneiddio a thargedau lleihau allyriadau newid yn yr hinsawdd, neu i sicrhau bod gweithrediadau cloddio neu adfer safle yn dod i ben yn ddiogel.

Sut mae cloddio glo yn cyfrannu at ffyniant Cymru a'n rôl fel Cymru sy'n gyfrifol yn fyd-eang.

Caiff penderfyniadau eu gwneud yn ôl amgylchiadau penodol pob achos ar sail ei effaith ar yr hinsawdd, ond bydd rhagdybiaeth yn erbyn codi glo.

Byddwn yn parhau i ddefnyddio'r holl offer sydd ar gael, lle maent yn cael eu defnyddio'n iawn, i roi effaith i'r amcan polisi clir hwn o ragdybio yn erbyn codi glo.

Er mai ein nod yw atal codi a defnyddio glo, mae gennym ddyletswydd hefyd i reoli cau ac adfer seilwaith glo presennol a hanesyddol yn ddiogel. Efallai y bydd codi glo cyfyngedig yn anrnod hefyd wrth adeiladu prosiectau seilwaith. Felly, efallai y bydd angen codi glo o dan amgylchiadau cwbl eithriadol a phenderfynir ar bob cynnig yn ôl ei rinweddau ei hun, ond bydd y rhagdybiaeth bob amser yn erbyn codi glo.

Mae'n werth nodi bod polisi Cymru wedi'i lunio bron i ddwy flynedd cyn polisi cyfatebol Llywodraeth yr Alban. Mae'n werth nodi hefyd fod Polisi Llywodraeth yr Alban wedi'i lywio

gan drafodaethau gyda swyddogion Llywodraeth Cymru a'i fod yn defnyddio iaith debyg iawn i'r polisi a fabwysiadwyd yng Nghymru. Mae Fframwaith Cynllunio Cenedlaethol 4 Llywodraeth yr Alban yn datgan "Development proposals that seek to explore, develop, and produce fossil fuels (excluding unconventional oil and gas) will not be supported other than in exceptional circumstances. Any such exceptions will be required to demonstrate that the proposal is consistent with national policy on energy and targets for reducing greenhouse gas emissions."

Mae Polisi Cynllunio Cymru a Nodyn Cyngor Technegol Mwynau 1: Agregau (MTAN1) a Nodyn Cyngor Technegol Mwynau 2: Glo (MTAN2) yn cynnwys polisi cynllunio cynhwysfawr sy'n gadarn ynghylch rheoli effeithiau cloddio am lo a chwarela.

Dylai cynlluniau datblygu nodi'n glir y meini prawf a fydd yn cael eu cymhwyso i gynigion mwynau i sicrhau nad ydynt yn cael effaith annerbyniol o niweidiol ar yr amgylchedd ac amwynder trigolion cyfagos. Mae'r materion y mae'n rhaid mynd i'r afael â nhw yn cynnwys mynediad a chynhyrchu traffig, gan gynnwys y llwybrau i'w defnyddio ar gyfer cludo mwynau; sŵn, o ran terfynau, math a lleoliadau; a rheolaethau ffrwydro.

Dywed Polisi Cynllunio Cymru mai un o egwyddorion allweddol echdynnu mwynau yw gwarchod nodweddion amgylcheddol a diwylliannol lleoedd, gan gynnwys y rhai a werthfawrogir am eu priodoleddau cynhenid megis bywyd gwyllt, tirweddau, coetiroedd hynafol a nodweddion hanesyddol, ac amddiffyn iechyd a diogelwch a llesiant cyffredinol pobl. Rôl yr awdurdod cynllunio hefyd yw lleihau effaith echdynnu mwynau a gweithrediadau cysylltiedig yn ystod y cyfnod gwaith drwy sicrhau bod yr effeithiau ar briodoleddau amgylcheddol perthnasol a achosir gan echdynnu a chludo mwynau, er enghraifft, ansawdd aer a seinwedd, o fewn terfynau derbyniol.

Mae polisi cynllunio, gan gynnwys Polisi Cynllunio Cymru, yn cael ei adolygu'n barhaus i sicrhau ei fod yn cael ei ddiweddarau, ei fod yn addas i'r diben a'i fod yn berthnasol

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 2

Rhaid i Lywodraeth Cymru egluro ei pholisïau sy'n ymwneud ag adfer tomenni glo gyda'r nod o sicrhau na chaiff effeithiau negyddol cloddio glo brig eu hailadrodd.

Ymateb: Derbyn

Polisi Llywodraeth Cymru ar adennill tomenni glo yw lleihau'r bygythiadau i bobl Cymru a nodi cyfleoedd posibl i droi tomenni nas defnyddir yn asedau buddiol i gymunedau.

Mae'n bwysig bod unrhyw strategaeth adennill hirdymor yn gweithio gyda systemau presennol ac yn eu hategu (systemau cynllunio, adfywio, yr amgylchedd ac ati) a bod cyfleoedd yn cael eu nodi i gefnogi uchelgeisiau strategol ehangach i Gymru.

Gall adennill tomenni glo gyflwyno manteision economaidd sylweddol, sgiliau newydd a mwy o swyddi i ardaloedd sydd eu hangen, ond gall tomenni glo wedi'u hadfer helpu i fynd i'r afael â'r argyfyngau hinsawdd a natur hefyd. Gall rhai o'n tomenni glo fod yn safleoedd ar gyfer gwella bioamrywiaeth, gan gyfrannu at rwydweithiau ecolegol a gwella gwytnwch ecosystemau. Serch hynny, nid oes 'un dull sy'n addas i bob sefyllfa' wrth adennill tomenni glo. Yn y pen draw, bydd yr opsiwn gorau ar gyfer adfer yn dibynnu ar

bob tomen unigol, gan gynnwys ei statws perygl a'i agosrwydd i dderbynleoedd sensitif megis cymunedau.

Ar hyn o bryd, ein prif ffocws yw sicrhau bod tomenni nas defnyddir yn ddiogel a chyflwyno cyfundrefn reoleiddio fodern sy'n addas i'r diben. Unwaith y bydd y Bil wedi'i weithredu, bydd yn bwysig canolbwyntio ar ddatblygu gallu a chapasiti adnoddau (sy'n ffactor cyfyngol wrth weithredu strategaeth adennill hirdymor), yn ogystal â datblygu dull strategol manylach o ymdrin ag etifeddiaeth lofaol a diwydiannol Cymru – bydd angen i hyn gynnwys adennill tomenni glo nas defnyddir a rheoli safleoedd glo brig.

Goblygiadau ariannol: Nid yw costau gweithredu strategaeth adennill tomenni glo nas defnyddir yn hysbys ar hyn o bryd. Fodd bynnag, tybiwn na fydd modd bwrw ymlaen â dull strategol heb fewnbwn ariannol sylweddol gan Lywodraeth y DU - er enghraifft, amcangyfrifir y gall adennill un domen lo nas defnyddir gostio rhwng £30 a 40 miliwn.

Argymhelliad 3

Dywed Polisi Cynllunio Cymru y gellir caniatáu codi glo o dan amgylchiadau cwbl eithriadol, lle mae'r cynigion yn dangos pam mae eu hangen yng nghyd-destun targedau lleihau allyriadau newid hinsawdd ac am resymau diogelwch ynni cenedlaethol. Dylai Llywodraeth Cymru egluro'r meini prawf y mae'n rhaid eu defnyddio wrth asesu cynigion yn hyn o beth.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Fel y cyfeirir ato mewn ymateb i Argymhelliad 1, mae Polisi Cynllunio Cymru yn nodi "ni ddylid caniatáu cynigion ar gyfer datblygiadau glo brig, pyllau glo dwfn na gwaredu gwastraff pyllau glo. Pe bai cynigion yn cael eu cyflwyno o dan amgylchiadau cwbl eithriadol, byddai'n rhaid iddynt ddangos yn glir pam mae eu hangen yng nghyd-destun targedau lleihau allyriadau newid yn yr hinsawdd a diogelwch ynni" (para 5.10.14).

O dan Ddeddf y Diwydiant Glo 1994, mae angen trwydded oddi wrth yr Awdurdod Glo i gynnal unrhyw weithrediadau cloddio am lo. Dywed adran 26A o'r Ddeddf na chaniateir cynnal gweithgareddau cloddio am lo yng Nghymru sydd wedi cael eu hawdurdodi trwy drwydded gan yr Awdurdod Glo heb i Weinidogion Cymru gymeradwyo'r awdurdodiad hwnnw. Cyfrifoldeb gweithredwr pwll glo yw sicrhau bod unrhyw drwydded a roddir iddo gan yr Awdurdod Glo wedi'i chymeradwyo gan Weinidogion Cymru cyn cychwyn ar y gweithrediadau cloddio am lo.

Cyhoeddwyd canllawiau i weithredwyr pyllau glo sy'n ceisio cael cymeradwyaeth ar gyfer trwydded yr Awdurdod Glo gan Lywodraeth Cymru ar 22 Gorffennaf 2022, yn dilyn ymgynghoriad cyhoeddus a ddaeth i ben ar 21 Hydref 2021.

[Gofyn am gymeradwyaeth i drwydded yr Awdurdod Glo ar gyfer cynnal gwaith cloddio am lo \[HTML\] | LLYW.CYMRU](#)

Bwriad y canllaw hwn yw cynorthwyo gweithredwyr glofeydd i ddarparu'r dystiolaeth angenrheidiol i gefnogi cais am gymeradwyaeth i drwydded.

Cydnabyddir bod pob glofa, gweithrediad a chais am drwydded yn wahanol, a bod angen hyblygrwydd er mwyn sicrhau bod gweithredwr y lofa'n cael cyfle priodol i gyflwyno'i

achos i Weinidogion Cymru dros gymeradwyo trwydded. Felly, nid yw'r canllaw drafft yn rhagnodi'n benodol pa dystiolaeth sydd ei hangen, a rhoddir rhyddid i'r gweithredwr benderfynu drosto'i hun sut orau i gefnogi cais i gymeradwyo trwydded. Mae'r canllaw hwn er hynny yn rhoi trosolwg o'r fframwaith ar gyfer penderfyniadau i gymeradwyo trwyddedau a'r math o dystiolaeth a fydd yn helpu Gweinidogion Cymru i wneud penderfyniad prydlon ynglŷn â'r cais.

Pan nad oes angen trwydded gweithrediadau cloddio am lo yr Awdurdod Glo, er enghraifft, lle mae cloddio am lo yn gysylltiedig â datblygiad ehangach, neu fel rhan o brosiect adfer, mae Datganiad Polisi Glo a Pholisi Cynllunio Cymru Llywodraeth Cymru yn dal i fod yn berthnasol yn llawn.

Ymhellach, ym mhob achos lle cynigir codi glo, bydd gofynion perthnasol Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015, Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 a'r llwybr i sero net, a nodir yn is-ddeddfwriaeth Cymru a pholisïau perthnasol megis Cymru Sero Net yn berthnasol.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 4

Dylai Llywodraeth Cymru wneud argymhellion canllawiau arfer gorau'r Awdurdod Glo yn ofynion statudol.

Ymateb: Gwrthod

Mae polisi cynllunio cenedlaethol yn nodi'n glir y dylai amodau cynllunio allu sicrhau adferiad, ôl-ofal ac ôl-ddefnydd safleoedd mwynau. Dylai gweithredwyr a thirfeddianwyr sicrhau bod digon o arian yn cael ei neilltuo i'w galluogi i fodloni rhwymedigaethau adfer ac ôl-ofal. Nid oes angen i'r gost adfer lawn gael ei rhoi ar adnau o'r cychwyn cyntaf, ond dylai gynyddu yn unol â'r rhaglen weithgareddau neu godi glo.

Mae Deddfau lleol yn y De yn cynnwys pwerau i osod bondiau neu warantau ariannol eraill ar gyfer adfer safleoedd glo, sy'n cael eu sicrhau drwy amodau / cytundebau cyfreithiol.

Ar gyfer safleoedd glo, y gofyniad polisi yw sicrhau bod y costau adfer llawn yn cael eu talu yn unol â'r cam datblygu'r gwaith fel y nodir yn nodyn cyfarwyddyd Arfer Gorau yr Awdurdod Glo.

O ystyried y ffaith ei bod yn annhebygol iawn y bydd y safleoedd glo brig yn cael caniatâd cynllunio, nid ydym yn teimlo bod angen rhoi'r canllawiau arfer gorau ar sail statudol.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 5

Rhaid i Lywodraeth Cymru ystyried sut y gellir cymhwyso'r canllawiau arfer gorau yn fwy cyffredinol, yn enwedig ar gyfer adennill tomenni glo.

Ymateb: Derbyn

Bwriad y canllawiau yw helpu i liniaru'r problemau ariannol a achosir gan y methiant i adfer safleoedd glo brig yng Nghymru.

Prif ddiben y canllawiau yw cynorthwyo i ddehongli polisi a chanllawiau sydd wedi'u cynnwys ym Mholisi Cynllunio Cymru a Nodyn Cyngor Technegol Mwynau 2: Glo. Mae hefyd yn rhoi mwy o sicrwydd i'r rhai sy'n gweithio yn y diwydiant o ran pa reolaethau ariannol sydd eu hangen i sicrhau adferiad ac ôl-ofal safle.

Bydd Llywodraeth Cymru yn ysgrifennu at y pwyllgor pan fyddwn wedi ystyried sut y gallai'r canllawiau gael eu cymhwyso'n ehangach.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 6

Rhaid i Lywodraeth Cymru ymgysylltu â Llywodraeth y DU a Llywodraeth leol i benderfynu sut i fynd i'r afael â'r diffyg cyllid ar gyfer adfer safleoedd.

Ymateb: Derbynn

Y gweithredwr a'r tirfeddiannwr sy'n gyfrifol am adfer ac ôl-ofal safleoedd glo brig. Rhaid iddynt hefyd sicrhau bod digon o gyllid yn cael ei neilltuo i'w galluogi i fodloni rhwymedigaethau adfer ac ôl-ofal.

Mae Llywodraeth Cymru yn ymgysylltu â Llywodraeth y DU ar gyllid ar gyfer adennill safleoedd tomenni glo nas defnyddir. Nid yw ein safbwynt wedi newid; mae angen rhaglen o fuddsoddiad parhaus ar domenni glo yng Nghymru i'w gwneud yn ddiogel ac yn gynaliadwy ar gyfer y dyfodol, ac mae'r achos y dylai Llywodraeth y DU gyfrannu at y cyllid tymor hwy a fydd yn cefnogi'r gwaith hwn yn glir ac yn gymhellol. Cafodd Llywodraeth Cymru drafodaethau gyda Llywodraethau blaenorol y DU a galwodd arnynt i gyfrannu at raglen adennill hirdymor, ond fe wnaethant wrthod eu cefnogaeth. Gyda dwy lywodraeth Lafur yn gweithio gyda'i gilydd, mae cyfle bellach i ddatblygu cynllun a rennir gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru.

Goblygiadau ariannol: Nid yw costau gweithredu strategaeth adennill tomenni glo nas defnyddir yn hysbys ar hyn o bryd. Fodd bynnag, rydym yn tybio na fydd modd bwrw ymlaen â dull strategol heb fewnbwn ariannol sylweddol gan Lywodraeth y DU - er enghraifft, amcangyfrifir y gall adennill un domen lo nas defnyddir gostio rhwng £30 a 40 miliwn.

Argymhelliad 7

Dylai Llywodraeth Cymru gomisiynu adolygiad annibynnol i asesu faint o gyllid sydd ei angen i adfer safleoedd glo brig i lefel dderbyniol. Dylai'r adolygiad annibynnol ystyried beth yw "lefel dderbyniol" mewn ymgynghoriad ag awdurdodau lleol a chymunedau.

Ymateb: Derbynn mewn egwyddor

Bydd angen i Lywodraeth Cymru ystyried sut y mae'n gwerthuso'r gost bosibl o ddelio â mwyngloddio brig ac adennill tir fel rhan o ddatblygu dull strategol o ymdrin ag etifeddiaeth lofaol a diwydiannol Cymru. Bydd hyn yn cael ei gwblhau ar ôl gweithredu Bil sy'n edrych ar ddiogelwch tomenni glo nas defnyddir yng Nghymru. Bydd y Bil

Mwyngloddiau a Chwareli (Tomenni Nas Defnyddir) yn cael ei gyflwyno i'r Senedd yr hydref hwn.

Goblygiadau ariannol: Nid yw Llywodraeth Cymru na Gweinidogion Cymru yn uniongyrchol atebol am ariannu rhaglen sy'n ymdrin â mwyngloddio brig ac adennill tir. Fodd bynnag, mae Llywodraeth Cymru wedi bod â phwerau statudol dros 'dir diffaith' ers Ebrill 2006 drwy drosglwyddo swyddogaethau'r hen Asiantaeth Datblygu Cymru. Defnyddiwyd y pwerau dewisol hynny yn flaenorol i amddiffyn diogelwch y cyhoedd, creu tir datblygu a gwella lles amgylcheddol a chymdeithasol Cymru. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae cyllid ar gyfer gweithgarwch o'r fath wedi cael ei gyfyngu ac mae'n bosibl y bydd cynnal ymarfer i asesu costau adfer safleoedd glo brig yn arwain at ddisgwyliad y bydd cyllid Llywodraeth Cymru ar gyfer gweithgareddau o'r fath yn dilyn.

[Mae'r rhaglen yn cronni i](#) Weinidogion Cymru [neu Lywodraeth Cymru.](#)

Argymhelliad 8

Rhaid i Lywodraeth Cymru egluro rolau awdurdodau lleol, yr Awdurdod Glo, a Cyfoeth Naturiol Cymru o ran adfer safleoedd glo brig, gyda phwyslais arbennig ar eu cyfrifoldebau yn y broses o wneud penderfyniadau, a sicrhau bod y wybodaeth hon ar gael i'r cyhoedd.

Ymateb: Derbyn

Y gweithredwr a'r tirfeddiannwr sy'n gyfrifol am adfer ac ôl-ofal safleoedd glo brig. Rhaid iddynt hefyd sicrhau bod digon o gyllid yn cael ei neilltuo i'w galluogi i fodloni rhwymedigaethau adfer ac ôl-ofal.

Yn y cyfamser, yr awdurdod cynllunio lleol sy'n gyfrifol am fonitro adfer safleoedd glo brig fel rhan o'r gofynion adfer cymeradwy.

Prif swyddogaethau'r Awdurdod Glo yw rheoli'r adnoddau glo sydd o dan ei reolaeth, annog gweithrediadau sy'n hyfyw yn economaidd i weithio'r adnoddau hyn, rhoi trwyddedau ar gyfer archwilio am lo a chodi glo, darparu rheolaeth effeithiol o hawliadau difrod ymsuddiant, a darparu gwybodaeth am weithgareddau cloddio glo yn y gorffennol a'r presennol ac unrhyw weithgareddau arfaethedig o'r fath yn y dyfodol. Os bydd unrhyw weithgareddau yn croestorri unrhyw un o fuddiannau glo yr Awdurdod, yn tarfu arnynt neu'n mynd i mewn iddynt, bydd angen caniatâd ysgrifenedig ymlaen llaw gan yr Awdurdod.

Mae Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) yn rhoi caniatâd a thrwyddedau, gan gynnwys trwyddedau tynnu dŵr i ddiogelu adnoddau dŵr wyneb a dŵr daear, a bydd yn ymgymryd â gwaith monitro yn ystod gwiriadau cyfnodol, yn enwedig os derbynnir cwynion.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 9

Dylai Llywodraeth Cymru ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol sicrhau bod holl adroddiadau'r Swyddogion Cynllunio ar gael ar-lein, ochr yn ochr â dogfennau cynllunio cysylltiedig, gan gynnwys cynlluniau adfer diwygiedig, lle bo'n berthnasol.

Ymateb: Gwrthod

Mae'n ofynnol ymgorffori ceisiadau cynllunio a dogfennau cysylltiedig yn y Gofrestr Gynllunio, sef y brif ffordd y mae ceisiadau cynllunio ar gael i'r cyhoedd. Mae'r rhan fwyaf o awdurdodau cynllunio lleol bellach yn arddangos eu cofrestr gynllunio ar-lein, ond mae'r cynnydd yn hyn o beth wedi bod yn amrywiol gan fod awdurdodau'n gweithredu gwahanol systemau meddalwedd corfforaethol sydd â swyddogaethau amrywiol.

Rydym yn cytuno bod rhaid sicrhau tryloywder wrth wneud penderfyniadau cynllunio, ond mae mynnu gofynion penodol ar gyfer cyhoeddi ar y we ar hyn o bryd yn gynamserol. Ar hyn o bryd, mae'r Ganolfan Gwasanaethau Cyhoeddus Digidol (CDPS) yn cefnogi Llywodraeth Cymru i archwilio sut y gall atebion digidol wella cynaliadwyedd ac effeithiolrwydd y system gynllunio yng Nghymru. Mae'r prosiect yn cymryd golwg gyfannol ar y broses ceisiadau cynllunio a rhagwelir y bydd cyfathrebu penderfyniadau yn rhan annatod o'r gwaith hwnnw. Bydd hyn yn dwyn ynghyd yr amrywioldeb a welir ar hyn o bryd ar draws awdurdodau mewn ffordd gosteffeithiol a reolir. Mae cam darganfod y prosiect newydd gael ei gwblhau a bydd CDPS yn cyhoeddi cam nesaf ei gwaith yn fuan

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 10

Rhaid i Lywodraeth Cymru ymgysylltu ag awdurdodau lleol i asesu a diwallu anghenion staffio awdurdodau lleol yn y dyfodol ar gyfer rolau arbenigol megis cynllunwyr mwynau.

Ymateb: Derbyn

Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod bod cyllidebau awdurdodau cynllunio lleol wedi gweld gostyngiadau sylweddol iawn oherwydd cyni yn y sector cyhoeddus ac yn cydnabod bod hyn wedi cael effaith andwyol ar eu gallu i wneud penderfyniadau cynllunio amserol bob amser. O ganlyniad, cynyddodd Llywodraeth Cymru ffioedd ceisiadau cynllunio 20% ym mis Awst 2020 er mwyn darparu adnoddau ychwanegol i awdurdodau cynllunio lleol, ac mae'n ymgymryd â gwaith pellach i sicrhau y gellir adennill costau llawn wrth ddarparu'r gwasanaeth rheoli datblygu.

Nid yw ffioedd ceisiadau cynllunio yn ddigon i dalu cost wirioneddol prosesu ceisiadau yn y rhan fwyaf o achosion ar hyn o bryd. Mae adolygiad o ffioedd ceisiadau cynllunio i dalu am chwyddiant a dechrau'r daith i adennill costau llawn ar y gweill. Fel rhan o'r ymrwymiad hwn, ceir deialog gydag awdurdodau lleol ynghylch cadw ffioedd cynllunio o fewn y gwasanaeth cynllunio a monitro a gwella perfformiad. Gallai Cyd-bwyllgorau Corfforaethol fod â rôl bwysig o ran darparu màs critigol, yn enwedig mewn meysydd arbenigol megis mwynau a chynllunio gwastraff, treftadaeth adeiledig, ecoleg, dylunio trefol ac ati.

Mae Llywodraeth Cymru yn annog gweithredu ar lefel leol i wella safonau gwasanaethau, gan gynnwys ymchwilio i opsiynau lleol ar gyfer darparu gwasanaethau ar y cyd a

symleiddio a safoni arferion lleol. Gall y Cyd-bwyllgorau Corfforaethol a sefydlwyd i baratoi Cynlluniau Datblygu Strategol hefyd gyfrannu at y dull cydweithredol hwn.

Mae gwaith pellach yn cael ei wneud ar hyn o bryd gyda'r bwriad o gynnal ymgynghoriad yn yr hydref.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 11

Dylai Llywodraeth Cymru ailystyried y cynnig o adroddiad 2014 i sefydlu "Canolfan Ragoriaeth" rithwir ar gyfer gwaith cynllunio ar gyfer adfer, yn enwedig yng ngoleuni cynigion posibl i adennill tomenni glo, ac arwain trafodaethau gyda llywodraeth leol ar sut i weithredu hyn.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Mae cynllunio mwynau a gwastraff eisoes yn fodel llwyddiannus ar gyfer gwaith rhanbarthol. Mae timau yn Sir Gaerfyrddin a Sir y Fflint yn gweithredu cytundebau lefel gwasanaeth a rennir gan weithredu fel arbenigwyr mwynau a chynllunio gwastraff yn y De a'r Gogledd. Gallai'r ddau wasanaeth ehangu eu cylch gwaith i roi cyngor ar gynlluniau adfer o bosibl.

Mae polisi cynllunio codi glo Llywodraeth Cymru yn glir mai dim ond o dan amgylchiadau cwbl eithriadol y bydd cynigion datblygu yn cael eu cymeradwyo. Felly, ychydig iawn o gynlluniau fydd yn cael eu cyflwyno ac mae'n debygol y bydd gan y rhai a gynigir amcan diogelwch tomenni glo.

Ar hyn o bryd, ein prif ffocws yw sicrhau bod tomenni nas defnyddir yn ddiogel a chyflwyno cyfundrefn reoleiddio fodern sy'n addas i'r diben. Unwaith y bydd y Bil wedi'i weithredu, bydd yn bwysig canolbwyntio ar ddatblygu gallu a chapasiti adnoddau (sy'n ffactor cyfyngol wrth weithredu strategaeth adennill hirdymor), yn ogystal â datblygu dull strategol manylach o ymdrin ag etifeddiaeth lofaol a diwydiannol Cymru – bydd angen i hyn gynnwys adennill tomenni glo nas defnyddir a rheoli safleoedd glo brig.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 12

Rhaid i Lywodraeth Cymru ymgysylltu â Llywodraeth y DU gyda'r nod o ddileu dyletswydd statudol yr Awdurdod Glo i gynnal a datblygu diwydiant cloddio glo sy'n economaidd hyfyw.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Byddai unrhyw ddatblygiad cloddio glo yng Nghymru, boed yn estyniad amser neu ofod mewn pwll glo presennol, neu'n weithgarwch cloddio glo cwbl newydd, angen caniatâd cynllunio gan yr awdurdod cynllunio lleol. Heb ystyried unrhyw drwydded a roddir gan yr Awdurdod Glo, mae angen caniatâd cynllunio perthnasol bob amser (mae trwyddedau'r Awdurdod Glo yn amodol ar ganiatâd cynllunio o'r fath). Felly, cyfrifoldeb Gweinidogion Cymru yw penderfynu a oes unrhyw gloddio glo yn digwydd yng Nghymru.

At hynny, rhaid i Weinidogion Cymru gymeradwyo unrhyw drwydded newydd a roddir gan yr Awdurdod Glo cyn y gall ddod i rym. Nid oes unrhyw drwyddedau amodol presennol a roddwyd cyn i'r pŵer hwn yn dod i rym drwy Ddeddf Cymru 2017, felly mae angen cymeradwyaeth Gweinidogion Cymru ym mhob achos (h.y. ar gyfer unrhyw gynigion ar gyfer gweithrediadau cloddio glo newydd neu estynedig).

Er y byddem yn dymuno i'r Awdurdod Glo ddileu ei ddyletswydd statudol i gynnal a datblygu diwydiant cloddio glo sy'n economaidd hyfyw, nid yw'r ddyletswydd hon yn cael unrhyw effaith ymarferol yng Nghymru. Fodd bynnag, byddai Llywodraeth Cymru am weld y ddyletswydd hon yn cael ei dileu i gefnogi ymdrechion datgarboneiddio byd-eang ehangach, a'r ymdrech barhaus i symud i ffwrdd o echdynnu a defnyddio tanwydd ffosil.

Mae swyddogion Llywodraeth Cymru eisoes wedi ymgysylltu â Llywodraeth y DU a'r Awdurdod Glo i sicrhau ymrwymiad i ddileu dyletswydd statudol yr Awdurdod Glo i gynnal a datblygu diwydiant cloddio glo sy'n economaidd hyfyw. Bydd swyddogion yn parhau i annog Llywodraeth y DU i fabwysiadu polisiau sy'n rhagdybio yn erbyn echdynnu tanwydd ffosil, ac i wneud y newidiadau deddfwriaethol angenrheidiol. Fodd bynnag, mae Llywodraeth Cymru'n hyderus bod ganddi'r polisi a'r prosesau angenrheidiol ar waith i sicrhau bod yr argyfwng hinsawdd a'r argyfwng natur yn cael eu hystyried yn llawn mewn unrhyw benderfyniadau.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 13

Rhaid i Lywodraeth Cymru ystyried gwneud rhywfaint o berchnogaeth gymunedol yn ofyniad ar gyfer safleoedd glo brig a datblygiadau tebyg, gan gynnwys safleoedd adennill tomenni glo.

Ymateb: Gwrthod

Nid yw'r system gynllunio yn gallu penderfynu ar geisiadau cynllunio ar sail perchnogaeth. Fel y mae'r pwyllgor yn cydnabod, mae mesurau diogelu cadarn yn bosibl drwy fodelau perchnogaeth amrywiol, er gwaethaf hanes affwysol y sector preifat o ran adfer rhai safleoedd cloddio glo ledled Cymru yn llwyddiannus.

Byddai perchnogaeth gymunedol ar safle glo brig yn golygu mai'r gymuned fyddai'n atebol am y safle, felly'r gymuned a fyddai'n gwbl gyfrifol am y gost adfer.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 14

Dylai Llywodraeth Cymru adolygu a diweddarau'r Nodyn Cyngor Technegol Mwynau 2 (MTAN2) i sicrhau ei fod yn ateb y gofyn, yn enwedig yng nghyd-destun datblygiadau newydd ac adfer tomenni glo.

Ymateb: Gwrthod

Mae Nodyn Cyngor Technegol Mwynau 2: Glo (MTAN2) yn cynnwys canllawiau cynllunio cynhwysfawr sy'n gadarn ynghylch cynlluniau adfer ac ôl-ofal ar gyfer codi glo.

Dylai Polisi Cynllunio Cymru, Datganiadau Polisi Cynllunio Interim y Gweinidog, Nodiadau Cyngor Technegol Mwynau a Chylchlythyrau gael eu hystyried gan Awdurdodau Cynllunio Lleol yng Nghymru wrth baratoi cynlluniau datblygu.

Mae MTAN2 yn nodi sut y dylid asesu effeithiau a pha fesurau lliniaru y dylid eu mabwysiadu, ac mae'n ceisio nodi costau amgylcheddol a chymdeithasol gweithrediadau glo fel eu bod yn cael eu talu'n briodol gan y gweithredwr.

Mae MTAN2 yn cynnwys canllawiau ar gyflawni safon uchel o adfer, ôl-ofal ac ôl-ddefnydd. Rhaid i ddatblygiadau glo fodloni gofynion adfer ac ôl-ofal Polisi Cynllunio Cymru a sicrhau bod tir yn cael ei adfer i ôl-ddefnydd cynaliadwy a buddiol.

Dylai cynlluniau adfer geisio cynnal neu wella'r amgylchedd er budd cymunedau lleol ac ansawdd hirdymor y tir ar gyfer yr ôl-ddefnydd bwriedig

Ynghyd â phob polisi cynllunio arall, mae MTAN2 yn cael ei adolygu'n barhaus i sicrhau ei fod yn cael ei ddiweddarau, ei fod yn addas i'r diben a'i fod yn berthnasol.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 15

Dylai Llywodraeth Cymru ymgorffori darpariaethau ar gyfer adfer cyn-safleoedd glo brig o fewn y Bil Tomenni Nas Defnyddir (Mwyngloddiau a Chwareli) sydd ar ddod.

Ymateb: Gwrthod

Yn ei Ddatganiad Deddfwriaethol ar 9 Gorffennaf 2024, gwnaeth y Prif Weinidog ar y pryd nodi'n glir nad yw cynnwys darpariaethau sy'n ymwneud ag adfer hen safleoedd glo brig yn y Bil Mwyngloddiau a Chwareli (Tomenni Nas Defnyddir) (y Bil) sydd ar ddod yn ymarferol ar hyn o bryd. Byddai ymgorffori darpariaethau o'r fath yn ehangu'n sylweddol gyrhaeddiad deddfwriaethol Bil sydd eisoes yn gymhleth, a byddai'n golygu na fyddem yn gallu cyflawni'r Bil yn nhymor y Senedd hon.

Byddai goblygiadau ariannol sylweddol hefyd, a fyddai'n debygol o wneud y Bil yn anfforddiadwy. Er mwyn rhoi hyn yn ei gyd-destun, amcangyfrifir y gall adennill un domen lo nas defnyddir gostio rhwng £30 a 40 miliwn.

Nod y Bil yw lleihau'r tebygolrwydd o dirlithriadau ar domenni glo nas defnyddir a thomenni nas defnyddir nad ydynt yn domenni glo drwy sefydlu corff cyhoeddus newydd a fydd â swyddogaethau mewn perthynas ag asesu, cofrestru, monitro a rheoli tomenni nas defnyddir. Mae hwn yn ymrwymiad sylweddol a dyma'r hyn y mae'r llywodraeth wedi ymrwymo i'w gyflawni.

Ar hyn o bryd, ein prif ffocws yw sicrhau bod tomenni nas defnyddir yn ddiogel a chyflwyno cyfundrefn reoleiddio fodern sy'n addas i'r diben. Unwaith y bydd y Bil wedi'i weithredu, bydd yn bwysig canolbwyntio ar ddatblygu gallu a chapasiti adnoddau (sy'n ffactor cyfyngol wrth weithredu strategaeth adennill hirdymor), yn ogystal â datblygu dull strategol manylach o ymdrin ag etifeddiaeth lofaol a diwydiannol Cymru – bydd angen i hyn gynnwys adennill tomenni glo nas defnyddir a rheoli safleoedd glo brig.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 16

Mae rhaid i Lywodraeth Cymru ymgysylltu'n rhagweithiol â Llywodraeth y DU i geisio cyllid ar gyfer adfer tomenni glo.

Ymateb: Derbyn

Gweler ein hymateb i Argymhelliad 6.

Argymhelliad 17

Mae rhaid i Lywodraeth Cymru orfodi ymgynghoriad cyhoeddus ar gyfer pob cam o'r broses adfer, gan gynnwys pan gyflwynir cynlluniau adfer diwygiedig.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Mae cyfranogiad y cyhoedd yn bwysig iawn ar bob cam o'r broses gynllunio, a dylid ei annog. Mae'r ystod eang o fathau a graddfeydd datblygiadau yn golygu mai dim ond safon ymgynghori ofynnol y gall deddfwriaeth gynllunio ei phennu.

Mae'r holl geisiadau cynllunio ar gyfer datblygu mwynau yn destun ymgynghoriad cyn ymgeisio gyda chymunedau. Rhaid i gynigion gael eu cyhoeddi gan y datblygwr cyn eu cyflwyno a chan yr awdurdod cynllunio ar ôl eu cyflwyno. Yn y cam ceisiadau cynllunio y mae'n rhaid deall materion sylweddol unrhyw gais cynllunio cyn y gellir gwneud penderfyniad. Os rhoddir caniatâd cynllunio yn ddarostyngedig i amodau, efallai y bydd angen cyflwyno rhagor o fanylion. Mae gan awdurdodau cynllunio lleol ddisgresiwn ynghylch a ddylid ymgynghori yn y cam diweddarach hwn gan y gall y manylion amrywio o rai dibwys i rai mwy arwyddocaol. Byddai ymgynghori ar fân fanylion yn arafu'r broses gydsynio yn ddiangen, ond rydym yn disgwyl i awdurdodau cynllunio ymgynghori lle mae'r manylion a gyflwynwyd yn effeithio'n sylweddol ar y cyhoedd.

Bydd cyfyngiad ar faint y newid y gellir ei gyflwyno er mwyn cyflawni amod. Pe bai'r newid yn mynd y tu hwnt i baramedrau'r caniatâd cynllunio gwreiddiol, byddai angen caniatâd cynllunio newydd a byddai'r trefniadau ymgynghori gorfodol yn gymwys.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 18

Dylai Llywodraeth Cymru gynghori awdurdodau lleol i ddynodi swyddog penodol fel cyswllt i'r gymuned leol, gan ddarparu sianel gyfathrebu uniongyrchol rhwng preswylwyr ac awdurdodau lleol ar faterion sy'n ymwneud â safleoedd neu ddatblygiadau tebyg.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Mae Atodiad B o Nodyn Cyngor Technegol Mwynau 2: Glo yn cynnwys cyngor manwl ar sut y gellid sefydlu trefniadau cysylltu â'r gymuned. Mae hyn yn argymhell y dylai gweithredwr y safle benodi swyddog cyswllt safle i gynnal pwynt cyswllt clir ar gyfer delio â chwynion a chynnal atebolrwydd am wneud hynny.

Awdurdodau cynllunio lleol sydd yn y sefyllfa orau i benderfynu ar y ffordd orau o drefnu eu hadnoddau i ddarparu ffocws clir tebyg ar gyfer gweithgarwch rheoleiddio o fewn eu

cylch gwaith. Bydd y swyddog perthnasol yn dibynnu ar statws y cais. Ar gyfer ceisiadau newydd, y swyddog achos fydd y swyddog perthnasol ac, ar gyfer safleoedd gweithredol, mae'n debygol mai'r tîm gorfodi fydd y cyswllt priodol.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 19

Dylai Llywodraeth Cymru gynghori awdurdodau lleol i greu pyrth ar-lein lle y gall preswylwyr gael mynediad at yr wybodaeth ddiweddaraf am bob cam o'r broses adfer.

Ymateb: Gwrthod

Gweler ein hymateb i Argymhelliad 9.

Argymhelliad 20

Dylai Llywodraeth Cymru annog y defnydd o gynulliadau dinasyddion fel fforymau ar gyfer trafod dyfodol safleoedd adfer, yn enwedig pan fethodd adferiad fodloni'r caniatâd cynllunio gwreiddiol ac mae angen cyfaddawdu.

Ymateb: Gwrthod

Mae canllawiau cynllunio cenedlaethol eisoes yn cydnabod bod pwyllgorau cyswllt sydd wedi ennill eu plwyf yn helpu i ddarparu gwell dealltwriaeth o'r effeithiau sydd i'w disgwyl yn sgil echdynnu mwynau. Mae llawer o chwareli a safleoedd glo wedi sefydlu pwyllgorau cyswllt sy'n gweithredu fel fforwm ar gyfer trafod ac esbonio problemau cyfredol yn rheolaidd. Gellir sefydlu fforymau o'r fath drwy law'r gweithredwr neu'r awdurdod cynllunio lleol.

Pan fo cwynion rheolaidd yn cael eu derbyn neu os oes pryder am effeithiau lleol, dylai'r awdurdod cynllunio lleol ofyn i'r gweithredwr gydweithredu i sefydlu cyfarfodydd rheolaidd ar gyfer grŵp enwebedig. Dylai grŵp o'r fath gynnwys cydbwysedd cyfartal o breswylwyr a chynrychiolwyr y gweithredwr, ynghyd â swyddogion ac aelodau etholedig lleol yr awdurdod ac eraill, megis cynghorwyr tref neu gymuned, fel y bo'n briodol. Dylid gwneud pob ymdrech i sicrhau bod y grwpiau'n agored ac mor dryloyw â phosibl.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 21

Rhaid i Lywodraeth Cymru archwilio mecanweithiau gorfodi cryfach yn ddi-oed i fynd i'r afael ag achosion o dorri rheolaethau cynllunio, megis y gweithgareddau mwyngloddio a barhaodd yn Ffos-y-frân ar ôl i'r drwydded ddod i ben.

Ymateb: Gwrthod

Mae Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 yn darparu ystod o opsiynau gorfodi effeithiol yn dibynnu ar yr amgylchiadau. Mae gorfodi yn canolbwyntio ar fynd i'r afael ag effeithiau annerbyniol datblygiad anawdurdodedig yn hytrach na chosbi'r datblygwr. O ystyried natur gymhleth yr effeithiau cynllunio ar yr amgylchedd a phobl, mae'n dderbyniol

weithiau caniatáu i weithgareddau anawdurdodedig barhau tra bod ystyriaeth yn cael ei rhoi i'r camau gweithredu gorau. Dyna y penderfynodd Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful ei wneud yn Ffos-y-frân. Fodd bynnag, lle mae niwed annerbyniol yn cael ei wneud, mae'r gyfraith ar hyn o bryd yn rhoi pwerau i awdurdodau atal gweithgareddau ar unwaith, naill ai drwy hysbysiad stop neu waharddeb Llys.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 26

Dylai Llywodraeth Cymru ystyried goblygiadau ehangach y methiannau yn Ffos-y-frân a gweithredu newidiadau systemig i atal materion tebyg yn y dyfodol, gan gynnwys mewn perthynas â safleoedd adfer tomenni glo.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Mae polisi cynllunio cloddio glo Llywodraeth Cymru yn glir mai dim ond o dan amgylchiadau cwbl eithriadol y bydd cynigion datblygu yn cael eu cymeradwyo. Felly, ychydig iawn o gynlluniau fydd yn cael eu cyflwyno.

Ar hyn o bryd, ein prif ffocws yw sicrhau bod tomenni nas defnyddir yn ddiogel a chyflwyno cyfundrefn reoleiddio fodern sy'n addas i'r diben. Unwaith y bydd y Bil wedi'i weithredu, bydd yn bwysig canolbwyntio ar ddatblygu gallu a chapasiti adnoddau (sy'n ffactor cyfyngol wrth weithredu strategaeth adennill hirdymor), yn ogystal â datblygu dull strategol manylach o ymdrin ag etifeddiaeth lofaol a diwydiannol Cymru - bydd angen i hyn gynnwys adennill tomenni glo nas defnyddir a rheoli safleoedd glo brig.

Goblygiadau ariannol: Dim